

УДК 657.336

**Олексюк І.В., ст. викладач,
Фурса В.П., ст. викладач**
ПВНЗ Європейський університет, Черкаська філія

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

В статье рассмотрены особенности ведения учетной политики бюджетных учреждений, их основные составные элементы. Отражены аспекты, которые способствуют надлежащему отбражжению и контролю за использованием бюджетных средств. Охарактеризованы принципы формирования учетной политики, исходя из специфики функционирования бюджетных учреждений.

Ключевые слова: бюджетное учреждение, ведение учетной политики, принципы и задачи учетной политики, составляющие элементы учетной политики.

Features of the conduct of account policy of budgetary establishments, their basic component elements are considered in the article. Aspects which promote proper reflection and control after the use of budgetary facilities are revealed. Principles of forming of account policy, coming from the specifics of budgetary establishments functioning, are described.

Key words: budgetary establishment, conduct of account policy, principles and tasks of account policy, component elements of account policy.

Постановка проблеми. Особливістю діяльності бюджетних установ є те, що метою їх діяльності не є створення прибутку, метою їх діяльності є досягнення передбачених планами та кошторисами показників, виконання поставлених у статуті або ж передбачених програмою фінансування завдань і функцій. Діяльність здійснюють за рахунок фінансування з державного чи місцевого бюджетів.

Організація та методика ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, в організаціях та установах багато в чому залежить від прийнятої підприємством облікової політики. В сучасних умовах її наявність та дотримання є обов'язковою вимогою Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Відповідно і досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств є вміло сформована облікова політика.

Основою внутрішнього регулювання обліку бюджетної установи має бути облікова політика, визначення єдиних методологічних принципів організації і ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Створення облікової політики – дуже трудомісткий та відповідальний процес. Відповідно до запровадженої облікової політики установі доведеться працювати, а це вимагає зваженого підходу і повинно відповідати специфіці діяльності установи [2].

На ситуацію впливають як відсутність практичного досвіду формування облікової політики в установах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання, а відповідно недостатнє вивчення з боку науковців цієї проблеми.

Формування облікової політики бюджетних установ повинно відбуватись, спираючись на зазначені особливості їх діяльності. Специфіка побудови та розробки полягає в тому, що бюджетні установи мають замкнену систему обліку і ведуть облікову політику, яка спрямована не на зіставлення витрат і результатів праці та отримання прибутку, а на облік видатків у процесі надання нематеріальних послуг. Однак, таке трактування не є вичерпним, оскільки в роботах системно не представлено розгляд особливостей усіх складових облікової політики, за ракурсу специфічних особливостей бюджетної установи. Тому ці питання потребують більш детального розгляду.

Оскільки Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» поширюється на всіх юридичних осіб, що створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, то і для бюджетних установ обов'язково повинна розроблятися облікова політика. Так, згідно з законом облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Підходи, що зазначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, набули подальшого розвитку в науковій літературі. Відповідно, обґрунтовано необхідність облікової політики, сформульовано фактори, які

визначають особливості діяльності установ, а отже, справляють вплив на формування облікової політики. Подальшого дослідження потребують методологічна та організаційна сутність облікової політики у бюджетних установах [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх публікацій і досліджень свідчить, що проблеми облікової політики у бюджетних установах та організаціях неодноразово розглядалися у працях таких вітчизняних та зарубіжних економістів-науковців, як: Л. Пантелейчук, Л. Гордієнко, П. Житній, Є. Мних, В. Чайка, І. Байло, Н. Мельник, В. Дерій.

Навколо поняття «облікова політика» постійно ведуться дискусії науковців. Відповідно багато вітчизняних науковців звертають увагу на той факт, що в навчально-методичній літературі немає єдиного підходу щодо визначення цього терміна. Так, С.М. Ткаченко та Г.Ф. Шепітко дотримуються думки, що облікова політика – це сукупність форм і методів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Друга група авторів, представником якої є Т.В. Канєва, розглядає облікову політику як сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, які обираються підприємством. Третя група – С.Ф. Голов, Ф. Вербило, З.І. Бойко – під обліковою політикою розуміє принципи та правила ведення бухгалтерського обліку в певній організації.

Проаналізувавши всі тлумачення облікової політики, було встановлено, що найбільш змістовним є визначення облікової політики, яке дане С.В. Свірко: «Сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого – складання звітності» [6]. Узагальнюючи попередні визначення, можна зробити висновок, що під обліковою політикою суб'єкта господарювання розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом господарювання для ведення поточного обліку, складання та подання фінансової звітності в межах, визначених законодавством України.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей організації бухгалтерського обліку бюджетних установ, зокрема формування облікової політики бюджетних установ, відокремлення її основних аспектів та принципів, відповідно до вимог чинного законодавства, а також розробка пропозицій, спрямованих на поліпшення формування облікової політики, шляхом більш чіткої її регламентації, визначення пунктів її змісту.

Виклад основного матеріалу. Облікова політика суб'єктів підприємницької діяльності спрямована на ефективну організацію бухгалтерського обліку, забезпечення управлінського персоналу необхідною економічною інформацією про діяльність підприємства та для складання фінансової звітності.

Суб'єкти підприємницької діяльності в обліковій політиці передбачають вибір методів оцінки активів, організацію обліку витрат, вибір облікових реєстрів, порядку обробки бухгалтерських документів тощо. На основі передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку альтернативних варіантів методів обліку та оцінки об'єктів обліку обліковою політикою обирається найбільш прийнятний та доцільний метод для даного підприємства.

Бюджетні установи обмежені у виборі альтернативних методів та способів оцінки активів, створення резервів, методів нарахування зносу, вибору облікових реєстрів чи інших методичних підходів до організації обліку. Інструкціями державного казначейства України та Міністерства фінансів ці питання суворо регламентовані і альтернативні варіанти не передбачаються.

Однак бюджетні установи повинні розробляти свою облікову політику та належним чином організувати і вести бухгалтерський облік. Необхідність її розробки зумовлена основним бухгалтерським Законом № 996 [1], а також практичною доцільністю. Адже, побудова бухгалтерського обліку в бюджетних установах характеризується наявністю централізованих бухгалтерій, підпорядкованістю бюджетних установ вищим розпорядникам, у межах якого організується облік та складається звітність за єдиними підходами.

Тому розробляти наказ про облікову політику слід вищим розпорядником та доводити його до підлеглих установ як основного внутрішнього документа з регламентації бухгалтерського обліку в межах головного розпорядника.

Таким наказом вирішуються також ряд питань організаційного характеру, що визначаються бюджетною установою та забезпечують досягнення основної мети облікової політики в бюджетних установах: надійний контроль за ефективністю та цільовим використанням бюджетних коштів. До них зокрема ми відносимо такі:

- 1) затвердження Графіка документообігу;
- 2) складання Плану проведення обов'язкових та позапланових інвентаризацій;
- 3) розподіл функціональних обов'язків працівників бухгалтерії, планово-фінансового відділу;
- 4) встановлення переліку посадових осіб, що мають право підписувати фінансові документи та документи на відпуск матеріальних цінностей;

- 5) створення постійно діючих комісій:
 - інвентаризаційної
 - тарифікаційної
 - з приймання в експлуатацію необоротних активів
 - списання матеріальних цінностей;
- 6) вибір форми бухгалтерського обліку;
- 7) терміни надання звітності до вищої установи;
- 8) окремі правила ведення обліку, що вирішуються головним розпорядником;
- 9) складання Робочого плану рахунків з визначенням субрахунків та облікових груп у межах субрахунків для аналітичного обліку;
- 10) затвердження Положення про архів установи [5].

В наказі про облікову політику можуть бути включені й інші питання організації обліку, планування та контролю за фінансово-господарською діяльністю бюджетної установи.

Така побудова облікової політики та її дотримання дозволить належним чином вести бухгалтерський облік, досягати основної мети – контроль за збереженням державного майна та цільовим використанням бюджетних коштів, надавати якісно складену фінансову та статистичну звітність.

Як свідчить практика, в більшості бюджетних установ накази про облікову політику відсутні. Однією з причин цього є недостатній рівень теоретичної підготовки бухгалтерського персоналу. На сьогодні в більшості бюджетних установ працюють спеціалісти з бухгалтерського обліку, які здобули знання з обліку в бюджетних установах вже в процесі практичної діяльності, тобто фактично переступивши через його теоретичні основи. Звичайно, що сумнівів щодо блискучих практичних навичок і освоєння специфіки обліку в бюджетних установах цих фахівців немає, але викликає обурення їх скептичне ставлення до деяких питань з обліку в бюджетних установах, серед яких і проблема облікової політики. Більшість облікових кадрів у бюджетних установах наказ про облікову політику вважають взагалі непотрібним документом в установі, який додає лише зайвих клопотів.

Також типовим для нашої держави є виникнення проблеми формування облікової політики в бюджетних установах у зв'язку з порушенням основних принципів ведення бухгалтерського обліку. Тобто чисто теоретично необхідність формування облікової політики в установі усвідомлюється, але в наявності наказу про облікову політику не існує.

На нашу думку, все ж формування облікової політики є надзвичайно важливим, оскільки бюджетна установа з її допомогою може встановити найвигідніші методи обліку для якісного кошторисного планування і складання звітності. В процесі формування політики кожна установа повинна ставити перед собою такі завдання, як:

- закріплення базових принципів організації та ведення бухгалтерського обліку, планування діяльності бюджетної установи;
- своєчасне попередження негативних явищ у фінансово-господарській діяльності;
- виявлення й ефективно використання внутрішньогосподарських резервів;
- контроль за наявністю та рухом як бюджетних, так і позабюджетних засобів, їх цільовим призначенням та раціональним використанням.

Також варто зазначити про відображення взаємозв'язку облікової політики бюджетних установ із автоматизацією облікового процесу. На сьогодні великого розмаху набув процес автоматизації бухгалтерського обліку, в тому числі це стосується і бюджетних установ. Оскільки сформувалась досить широка пропозиція програмних продуктів з бухгалтерського обліку і бюджетні установи мають декілька варіантів вибору програми автоматизації обліку, обов'язковим є зазначення вибраного варіанта у наказі про облікову політику установи.

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищесказане, варто зауважити, що основною метою формування облікової політики в бюджетних установах повинен бути не тільки вибір сукупності способів ведення бухгалтерського обліку, а й досягнення ефективності управління обліковими процесами, ефективності прийняття управлінських рішень, вибір оптимальної системи управління процесами діяльності для досягнення оперативних і стратегічних цілей установи, виявлення незаконних витрат, що підвищать ефективність обліку й фінансово-господарської діяльності та використання як бюджетних коштів, так і коштів спеціального фонду.

Таким чином, можна вважати, що питання облікової політики підприємства доволі глибоко опрацьовано у теоретичному плані, а щоб донести його до практичної діяльності, доцільним є розробка та впровадження окремих нормативних документів стосовно облікової політики, в яких було б чітко окреслено, як має визначатися облікова політика, порядок її розкриття та внесення змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV, зі змінами і доповненнями.
2. Атамас П.Й. Облік в бюджетних установах: навч. посіб. / Атамас П.Й. – [4-те вид. перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2011 – 312 с.
3. Волчанська В. Бухгалтерська звітність бюджетних установ та шляхи її удосконалення / В. Волчанська // Казна – 2007. – № 4-5. – С. 31–32.
4. Безродна Т. Облікова політика бюджетних установ: проблеми становлення / Т. Безродна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 8. – С. 27–29.
5. Рузмайкіна І. Облікова політика як складова загальної стратегії управління підприємством / І. Рузмайкіна // Економіст. – 2010. – № 5. – С. 36–41.
6. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: навч. посіб. / Свірко С.В. – К.: КНЕУ, 2005. – 380 с.
7. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває / Н. Сушко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 22.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2012.

УДК 658.012.12

Демиденко С.Л., ст. викладач,
Кулинич О.В.

Черкаський державний технологічний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В статтє раскрыта суцность стратегического анализа, его роль в системе управления предприятием, а также рассмотрены составляющие подсистемы стратегического анализа.

Ключевые слова: *стратегический анализ, стратегическое управление, микросреда, макросреда, управление предприятием.*

In the article the essence of strategic analysis, its role in enterprise management system are revealed, and also the components of strategic analysis subsystem are considered.

Key words: *strategic analysis, strategic management, microenvironment, macroenvironment, enterprise management.*

Постановка проблеми. Вхідження України до світового економічного простору обумовлює необхідність опанування нових для вітчизняного підприємства моделей та методів аналізу, необхідних для прийняття виважених, доцільних і, що дуже важливо, вчасних та адекватних зовнішній ситуації управлінських рішень. Досвід показує, що застосовувані до теперішнього часу у вітчизняній практиці методичні підходи до аналізу зосереджуються на дослідженні внутрішніх факторів, що обмежують зростання підприємства на ринку або сприяють йому, і значно менше уваги приділяється вивченню різних зовнішніх чинників впливу на конкурентне становище підприємства. В таких умовах у системі управління підприємством, орієнтованій на стратегічний розвиток, винятково актуального значення набуває стратегічний аналіз, який розглядається як виконання відповідної функції управління, орієнтованої на перспективу і такої, що має високий ступінь невизначеності.

Мета дослідження. Сучасний стан зовнішнього економічного середовища характеризується значним динамізмом та високою невизначеністю, що вимагає розробки дієвих методів оцінки впливу різних факторів на діяльність підприємства в процесі розробки стратегії розвитку. Сьогодні є недостатнім формувати управлінські рішення, виходячи лише з результатів аналізу фінансово-економічного стану, ефективності, продуктивності роботи конкретного підприємства та його структурних підрозділів. Фактично аналіз необхідно проводити в двох площинах: виявлення внутрішнього потенціалу підприємства у веденні конкурентної боротьби та дослідження зовнішніх чинників, які можуть обмежувати або посилювати конкурентні заходи підприємства. За таких умов стратегічний аналіз стає дієвим інструментом, який дозволяє зіставляти результати оцінки зовнішнього та внутрішнього середовищ і розробляти ефективну модель перспективного розвитку підприємства в динамічних умовах.

Метою роботи є розкриття сутності, визначення мети та об'єктів, а також дослідження інструментарію стратегічного аналізу.